

สินค้าเกษตรข้ามพรมแดน : ศึกษากรณีข้าวโพดข้ามพรมแดนที่เชียงของ-ห้วยทราย

รศ.ดร.จามะรี เชียงทอง

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

ในยุคสงครามเย็นแห่งการเผชิญหน้ากันระหว่าง “โลกที่ 1” และ “โลกที่ 2” ซึ่งเป็นโลกอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างทุนนิยมและสังคมนิยม พรมแดนระหว่างสองอุดมการณ์ได้ถูกปิดลง แต่เมื่อชายแดนได้ถูกเปิดขึ้นอีกครั้งเมื่อโลกที่ 2 ยินดีเปิดประเทศของตนรับการลงทุนจากต่างชาติ พื้นที่ “ชายแดน” จึงกลายเป็นพื้นที่สำคัญที่จะต้องได้รับการจัดการ ให้ได้รับการเชื่อมโยงให้เป็นหน่วยการผลิตผืนเดียวกัน ดังนั้น กรอบคิดอย่างเช่น “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงชายแดน 4 ประเทศ (คือ ไทย และลาวตอนเหนือ ตะวันออกของพม่า และตอนใต้ของจีน) จึงทำการเชื่อมโยงชายแดนเข้าด้วยกันภายใต้สัญลักษณ์สี่เหลี่ยมทางภูมิศาสตร์ ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเดียวกัน ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการกำหนดขอบเขตพื้นที่ใหม่เพื่อทำการผลิตป้อนระบบทุนนิยมโลก

หลังปี พ.ศ. 2532 การพัฒนาการเกษตรในรอยต่อพื้นที่เชียงของ-เชียงแสน มีการขยายตัวของการปลูกข้าวโพด การขยายตัวของการปลูกข้าวโพดในฝั่งไทย ทำให้มีแรงงานรับจ้างหักข้าวโพดจากฝั่งลาวข้ามมารับจ้างหักข้าวโพดในฝั่งไทย ปี พ.ศ. 2548 พื้นที่ปลูกข้าวโพดในประเทศ มี 5.67 ล้านไร่ ลดเหลือ 5.14 ล้านไร่ ในปี 2549 และลดเหลือ 5.08 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2550 กล่าวคือพื้นที่ลดลงเกือบ 6 แสนไร่ ใน 2 ปี (โดยที่ในปี 2528 ไทยเคยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดสูงสุดถึง 12.38 ล้านไร่) เนื่องจากเกษตรกรไทยหันไปปลูกพืชอื่นที่มีแนวโน้มราคาดีกว่า เช่น มันสำปะหลัง หรือยางพารา ในขณะที่พื้นที่แถบเชียงแสนเชียงของยังคงมีการปลูกข้าวโพดอยู่อย่างต่อเนื่อง

แม้เกษตรกรไทยโดยรวมจะปลูกข้าวโพดลดลงในทศวรรษที่ 2540 แต่การเติบโตอย่างต่อเนื่องของธุรกิจอาหารสัตว์ภายในประเทศทำให้ยังมีความต้องการข้าวโพดเป็นวัตถุดิบ ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางเริ่มพยายามหาตลาดแหล่งผลิตใหม่ทางฝั่งลาว มาถึงประมาณปี พ.ศ. 2547 ผลผลิตทางฝั่งลาวมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้การประกอบกิจการของพ่อค้าชายแดนรายย่อยและรายใหญ่ทางฝั่งไทยเชื่อมโยงกับคนกลางที่เป็นตัวแทนอยู่ทางฝั่งลาว

สิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ ต้องการนำเสนอกลไกในการเชื่อมโยงการผลิตทางฝั่งไทยให้ขยายตัวเข้าไปทางฝั่งลาว และพิจารณาความสำคัญของเส้นพรมแดน การสร้างกฎระเบียบทั้งสองฝั่งพรมแดนในฐานะกระบวนการสนองตอบ เอื้ออำนวย และได้ตอบของผู้กระทำการในระดับต่างๆ ภายในพื้นที่ รวมทั้งนโยบายที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์มาจากนอกกรอบพื้นที่ในระดับรัฐและระดับเหนือรัฐ แต่มีผลกระทบต่อนโยบายภายในพื้นที่

Agricultural Commodities Across Border : A Case Study of Transborder of Corn at Chiengkhong-Huai Xai Border

Jamaree Chiengthong

Department of Sociology and Anthropology, Chiang Mai University.

Abstract

During the period of cold war and political confrontation between the first world and second world which is the time of ideological confrontation between capitalist and socialist ideologies, the border between Thailand and Lao PDR had been closed. But once the ideological change had taken place when the second world or socialist countries had re-opened their borders to accept investment from abroad, the border area had become a space to be managed to connect with international economic system as a single unit of production. As a result, a concept like “an economic quadrangle” became a concept utilized to justify the economic connection of 4 countries (Thailand, northern part of Lao PDR, eastern part of Myanmar, and southern part of China) under a geographical quadrangle symbol as a single economic area. We may call this a new territorialization of a new capitalist production area.

After 1989, there has been agricultural development and an expansion of commercial corn production in the Chiangkhong-Chiangsaen area on the Thai side of the border. This led to the flowing of Lao labour into Thailand to accept wage work in corn harvesting. In 2005 the total area of corn production in Thailand was 5.67 million rai. This dropped to 5.14 million rai in 2006 and 5.08 million rai in 2007. In other words, the production area dropped by nearly .6 million rai in two years. (Thailand used to have the highest area in corn production of 12.38 rai in 1985) The reduction of corn producing area in the country was due to the fact that Thai farmers had switched to the production of other cash crops that had better economic return such as tapioca or rubber. However, the corn producing area in the Chiangkhong-Chiangsaen area remained the same and continually expanded.

Even though the total outlook of corn production area in the country decreased in the 1990s but demand for animal feed industry, of which corn is the major ingredient had been on a continual growth resulting the middlemen trying to search for new corn market over the border towards the Lao side. By 2004 production of corn in Lao PDR had increased significantly, most of which was exported into Thailand under the management of Thai small and middle border-traders who had Lao trading partners.

This research had demonstrated the mechanism that enabled the expansion of corn production into Lao PDR. It examined the significance of border space and the construction of border regulations as mechanism facilitating the expansion of corn production affecting actors at different levels. It also examined some policies concerning international cooperations at national and supra-national levels that affect trading activities in the border area.